

DOĞUMLA İLGİLİ BAZI ÂDETLER BAĞLAMINDA KIBRIS TÜRKLERİNİN ETNİK KÖKENİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER*

*Gökçe Yükselen Abdurazak PELER***

ÖZET

Bu çalışmada, doğumla alakalı âdet ve inanışlar bağlamında, bazı Rum ve Batılı tarihçiler tarafından etnik kökenleri üzerinde spekülasyon yapılan Kıbrıs Türklerinin etnik kökeni hakkında fikir yürütülmüştür. Fetihden hemen sonra ve müteakip yüzyıllar boyunca adaya Türk nüfus yerleştirildiğinin arşiv belgeleri ile sabit olmasına rağmen, bazı çevrelerde Kıbrıs Türklerinin etnik kökeni hep tartışma konusu yapılmıştır. Bu arşiv belgelerine ek olarak Kıbrıs Türk kültürünün unsurlarının Türk dünyasının geriye kalanı ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi bu tartışmalara son vermek yolunda atılmış etkili bir adım olacaktır. Kıbrıs Türkleri arasında çocukları olmayan ailelerin başvurduğu yöntemler, çocukları yaşamayan ailelerin başvurduğu çareler ve yeni doğmuş bebeklerle loğusalara tasallut ettiğine inanılan albastı isimli kötü ruh etrafında tezahür eden âdet ve inanışlar, benzer durumlarda Kıbrıs Türklerinin anvatını olan Türkiye’de ve Türk dünyasının geriye kalanında tatbik edilen uygulamalarla karşılaştırılmıştır. Bilhassa albastı isimli kötü ruh etrafında tezahür eden uygulama ve inanışlar Kıbrıs Türklerinin etnik kökenleri hakkında önemli ipuçları vermektedir. Zira albastı, daha önce, Türklük bilimi araştırmacıları tarafından, Avrasya menşeli bir Türk kültür varlığı olarak tasnif edilmiştir. Yapılan karşılaştırmalarda, Kıbrıs’ta tatbik edilen uygulamaların Türk dünyasının geriye kalanı ile büyük benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu benzerlikler, aradaki büyük coğrafi uzaklığa ve hatta dinî farklılıklara rağmen bazen ayniyet derecesine varmaktadır. Bu durum, Kıbrıs Türklerinin kültür köklerinin ve tabii olarak dolayısıyla etnik kökenlerinin de sıkı sıkıya Türkçe konuşan dünyanın geri kalanına bağlı olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: doğum, inanış, gelenek-görenek, albastı, Kıbrıs

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Gime Amerikan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü, El-mek: gokceyukselen_abdurazak@hotmail.com

SOME THOUGHTS ON THE ETHNIC ORIGINS OF THE TURKISH CYPRIOTS IN THE CONTEXT OF SOME TRADITIONS RELATED WITH BIRTH

ABSTARCT

This study tackles the ethnic origins of the Turkish Cypriots in the context of some traditions related to birth, as some speculations have been made on the ethnic origins of this community by some Greek Cypriot and Western historians. Despite the fact that re-settlement of Turkish communities to the island right after the conquest and during the following centuries are established by archival documents, the ethnic origins of Turkish Cypriots has been made a matter of controversy in some circles. A comparative study of the elements of the Turkish Cypriot culture with the rest of the Turkic world would be an important step taken in the direction of putting an end to these controversies. The superstitions and traditions present in the Turkish Cypriot community around infertility, infant death and an evil spirit pestering infants and women after birth are compared and contrasted with those present in Turkey, which is the motherland of Turkish Cypriots, and the rest of the Turkic world. Particularly superstitions, which are formed around the evil spirit called *albasti*, give important clues about the ethnic origins of the Turkish Cypriots, since this spirit previously had been classified by Turkologists as a cultural entity with Eurasian origins. Comparison has demonstrated that the applications practiced in Cyprus are parallel with those practiced in the rest of the Turkic world. In some cases this parallelism reaches the limits of identity in spite of geographical distance and in some cases religious differences. This situation has put forth that the culture and therefore the ethnic origin of the Turkish Cypriots are tight-knit with the rest of the Turkic world.

Key Words: birth, belief, customs, *albasti*, Cyprus

1.Giriş

Akdeniz'in üçüncü büyük ve Doğu Akdeniz'in en büyük adası olan Kıbrıs, tarih boyunca çeşitli medeniyetlerin ilgisini çektiği gibi, Türkler Anadolu'da hakim olduktan sonra, Türklerin de dikkatini çekmiş ve Selçuklular devrinden itibaren Anadolu Türkleri, Kıbrıs adası ile ilgilenmişlerdir¹. Selçuklu devri ve Beylikler Dönemi boyunca, kimi zaman karşılıklı akınlar kimi zaman da ticari ilişkiler şeklinde cereyan eden Anadolu Türk – Kıbrıs ilişkileri, nihayet Osmanlılar döneminde, 1571 yılında, Serdar-ı Ekrem Lala Mustafa Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusunun adayı fethetmesi ile son bulmuştur. Bu fetih sonrasında, Osmanlı Devleti tarafından adaya nüfus iskân edildiği resmî arşiv belgeleriyle kesin olarak bilinmektedir². Üstelik bu iskân bir kereye

¹ Adayla ilgilenen tek Türk topluluğunun Anadolu Türkleri olmadığını, bilhassa Mısır'da temerküz etmiş olan Kölemen (Memlük) Devletinin adaya çok sayıda sefer düzenlediğini belirtmekte fayda var (Eşref Buharalı, "Kıbrıs'ta İlk Türkler veya Kıbrıs'ın Memluk Hakimiyetine Girişi", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 95 (1995), s. 82-120). Adada Osmanlı hakimiyeti öncesinde Anadolu Türk varlığı için ise şu çalışmaya bakılabilir: Osman Turan, "Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri", *Türk Tarih Kurumu Belleten*, S. 27/110 (1964), s. 209-227.

² Bu konuda ayrıntılı malumat için şu çalışmalara bakılabilir: Cevdet Türkay, *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İşaret Yayınları, İstanbul 2001; Yusuf Halaçoğlu, "Osmanlı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

mahsus olmamış ve adadaki Osmanlı hakimiyeti boyunca devam etmiştir. Hatta fetihten hemen sonra adaya yerleştirilen esnafın hangi meslek erbabından olduğu ve fetihten sonra başlayıp ada Osmanlı hakimiyetinde kaldığı müddetçe devam eden iskân siyaseti neticesinde yerleştirilen Türkmenlerin hangi boy ve oymaklara mensup oldukları belgelerle sabittir. Bu kayıtlı ispatlı duruma rağmen, bazı Batılı tarihçilerle özellikle Kyrris ve Papadapoulos gibi Rum tarihçiler, Kıbrıs Türklerinin atalarını, fetihten hemen sonra İslamiyet'i seçen Latinlerin ve Osmanlı hakimiyeti süresince ihtida eden Rumların teşkil ettiğini iddia etmektedirler³. Bu iddialar neticesinde, bazı akademik halkalarda ve özellikle Kıbrıs Türk toplumunun bazı çevrelerinde Kıbrıs Türklerinin etnik kökeni hakkında birtakım şüphelerin hasıl olduğu görülmektedir. Bu şüphelerin ortaya çıkmasında, adanın bazı bölgelerinde Türklerin Türkçe – Rumca olmak üzere iki dilli, hatta, ücra yerlerde Rumca tek dilli olmaları da tesirli olmuştur. Oysa ada Türklerinin günlük hayatta Rumca'yı kullanmalarının çeşitli ictimai ve iktisadi amilleri vardı⁴. Nitekim, bu sebeplerin ortadan kalktığı 1974 yılından itibaren de Rumca ada Türklerinin hayatındaki yerini kaybetmiştir. Ancak yukarıda da zikredildiği üzere, hasıl olan şüpheler birtakım çevrelerde yer etmiştir.

Bir toplumun fertlerinin gündelik hayatında yer alan gelenek ve göreneklerin, o toplumun çok uzun yıllar, hatta yüzyıllar boyunca tecrübe ettiği tarihî gelişim süreci neticesinde ortaya çıktığı dikkat nazarına alınır, insanın dünya hayatının başlangıcı olan, dolayısıyla insan hayatındaki en önemli evrelerden biri, belki de en önemlisi, olan doğumla alakalı gelenek ve göreneklerin Kıbrıs Türk toplumunda nasıl tezahür ettiği ve bu gelenek ve göreneklerin Türk dünyasının geriye kalanı ile ne derecede ayniyet teşkil ettiğinin ortaya konulması, Kıbrıs Türklerinin etnik kökeni hakkında önemli ipuçları verecektir. Günümüz itibarıyla, dünyanın genelinde olduğu gibi, Kıbrıs Türk toplumunda da gelenek ve görenekler, çağcıl hayat tarzının baskısı altında olmalarına rağmen, hâlâ sınırlayıcı ve belirleyici olabilmektedir.

2. Doğumla Alakalı Bazı Âdetler

İnsanlığın genelinde olduğu gibi, Kıbrıs Türk toplumunda da doğumla ilgili göze çarpan en ehemmiyetli gelenek ve görenekler, ailelerin çocuklarının olmaması veya doğum sonrası çocuklarının yaşamaması durumları etrafında oluşan âdetlerdir. Doğumla alakalı olarak dikkati çeken bir diğer belirgin âdet ise albastı inanışdır ki; bu inanış Türklere has bir durumdur.

2.1. Çocuğu Olmayanların Başvurduğu Çareler

Çağdaş tıbbi yöntemler ortaya çıkmadan evvel, Kıbrıs'ta çocuğu olmayan kadınların çocuk sahibi olabilmek için geleneksel tedavi usulleri ve manevi uygulamalar olmak üzere iki yola tevessül ettikleri görülmektedir. Başvurulan manevi uygulamalardan en yaygın yöntemin türbelere, yatırlara ve kutsal ağaçlara bez bağlamak veya mum yakmak olduğu görülmektedir. Ziyaret edilen türbe ve yatırların başında, Hz. Muhammed'in halasının metfun olduğu Larnaka'daki Hala Sultan Tekkesi, Kırklar köyündeki Kırklar Türbesi, Magosa'daki Canbulat Türbesi ve Girne'deki Hz. Ömer Türbesi gelmektedir. Bu amaçla ziyaret edilip bez bağlanan kutsal ağaçlara misal olarak ise Mallıdağ'daki Kartal Kayası Ağacı ve Çınarlı'daki Değirmişam gösterilebilir⁵. Türkiye'nin dört

Döneminde Kıbrıs'ta İskan Politikası", (Haz. Ali Ahmetbeyoğlu ve Erhan Afyoncu), **Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi**, Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 39-46; Yusuf Halaçoğlu, **XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006.

³ Tarihçilerin Kıbrıs Türklerinin etnik kökeni üzerinde ortaya koydukları iddiaların ayrıntılı mütalaası için şu çalışmaya bakılabilir: Gokce Yukselen Abdurrazak. (2012). **The Tense, Aspect Mood – Modality System of the Turkish Spoken in Cyprus: A Socio-linguistic Perspective**, School of Oriental and African Studies, University of London, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Londra 2012, s. 155-161.

⁴ Rumcanın Kıbrıs Türklerinin hayatında bölgelere göre tesirli olmasının ictimai ve iktisadi amilleri hakkında ayrıntılı malumat için Abdurrazak, a.g.t., s. 178-194'e bakılabilir.

⁵ Erdoğan Saracoğlu, **Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru – Bildiriler** -, K.K.T.C. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa 1989, s. 55; Erdoğan Saracoğlu, **Dil – Edebiyat ve Folkloruyla Kıbrıs Türk Kültürü**, Kıbrıs Türk Yazarlar Birliği, Lefkoşa 2013, s. 12.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

köşesinde mevcut olan⁶ bu geleneğin benzer veya aynı şekilde Türk dünyasında da uygulandığı görülmektedir. Kaşkay Türklerinde⁷ ve Kırgız Türklerinde aynen var olan bu geleneğin Kazak Türklerinde de benzer şekilde mevcut olduğuna şahit olunmaktadır. Bu gelenek, Kazak Türklerinde, çocuğu olmayan kadının bozkırda tek başına büyüyen bir ağacın, bir kuyunun ya da bir suyun yanında koyun kesip gecelemesi şeklinde tezahür etmektedir. Yakut Türklerinde ise, çocuk sahibi olamayan kadınların kutsal addedilen bir ağacın dibinde yer sahibi ruhlarla yalvardığı ve türbeler yerine büyük şamanların mezarlarına gittikleri görülmektedir⁸. Gagavuz Türklerinde de benzer durumlarda kiliseye gidilerek mum yakılıp dua edildiğine şahit olunmaktadır⁹.

Bu manevi uygulamaların yanında, Kıbrıs Türkleri arasında, anne adayının ebeye karının ovdurulması veya belinin çektilmesi, şifalı olduğuna inanılan bitkilerin buharına tutulması veya suyunun içirilmesi gibi yöntemlere de başvurulduğu görülmektedir¹⁰. Türkiye’de de yaygın bir şekilde tatbik edilen¹¹ bu usullerin Kaşkay¹² ve Gagavuz¹³ Türklerinde de aynen mevcuttur. Kırgız Türklerinde ise anne adayının buhara tutulma yerine küle oturtulduğuna şahit olunmaktadır¹⁴.

Kıbrıs Türk toplumunda tatbik edilen uygulamaların Türkiye’nin dört köşesinde bulunması, Kıbrıs Türk kültürünü doğrudan Anadolu’ya bağlamaktadır. Bilhassa kutsal ağaçlar ve mezarlarla ilgili geleneğin Kaşkay, Gagavuz, Kazak ve Yakut Türklerinde var olan uygulamalarla arasındaki koşutluk açık olsa gerek. Mevcut olan farklılıkların coğrafyaya bağlı veya dinî mahiyette olduğu ortadadır. Yakut Türkleri ile olan koşutluk bilhassa mühimdir. Zira bu benzerlik, Yakut Türklerinin ana Türk kütlesinden Hunlar devrinde koptuğu dikkate alınırca, bu uygulamanın köklerini en geç beşinci asra ve doğrudan merkezî Asya’ya dayandırmaktadır.

⁶ Bekir Şişman, “İslamiyet Öncesi Türk İnanç ve Ritüellerinin Samsun Yöresindeki İzleri”, **Türk Kültürü**, S: 401 (1996), s. 52; Ali Rıza Gönüllü, “Alanya Halk İnançlarında Ağaç Motifi”, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, S: 91(1994), s. 60; Hülya Mear, **Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölümle İlgili Âdet ve İnanışlar**, K.K.T.C. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 19; Tuğrul Balaban, **Sandıklı Halk İnanışları ve Uygulamaları**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2003, s. 76-77; Işıl Altun, “Kocaeli’de Türbelerle İlgili İnanış ve Uygulamalara Örnek: “Sultan Baba””, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S: 37 (2008), s. 181; Lütfüye Tülüce, **Osmaniye İli Merkez İlçeye Bağlı Köy ve Mahallelerde Halk Kültürü Araştırması**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana 2009, s.12-13; Oya Topdemir Koçyiğit, “İnfertilite ve Sosyo-Kültürel Etkileri”, **İnsanbilim Dergisi**, S: 1 (2012), s. 34.; Erman Artun, “Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm”, **Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, S: 9-10 (1998), s. 87.

⁷ Mehmet Karaaslan, “Kaşkay Türklerinde Doğum Çevresinde Gelişen İnanç ve Pratikler”, **Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, S: 6/3 (2011), s. 1437.

⁸ Abdülkadir İnan, **Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995, s. 167 vd.; Maksat Jumabaev, **Kırgız Gelenek ve İnanışlarında Dini Ritüeller**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006; s. 22.

⁹ Valentina Perçemli, **Gagavuz Türklerinde Doğum, Ölüm ve Evlenme Âdetleri**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2011, s. 16.

¹⁰ Mear, **a.g.e.**, s. 19-20; Saracoğlu, **Dil – Edebiyat ve Folkloruyla...**, s. 11-12.

¹¹ Zeki Başar, **Erzurum’da Tıbbî ve Mistik Folklor Araştırmaları**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1972, s. 83; Orhan Acıpayamlı, **Türkiyede Doğumla İlgili Âdetler ve İnanmaların Etnolojik Etütü**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1974, s. 13, 17; Pertev Naili Boratav, **100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar , Töre ve Törenler Oyunlar)**, 2. baskı, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1984, s.147–148; Hüseyin Sevindik, “Akçaören ve Yeşilöz (Nevşehir) Köylerindeki Doğum Geleneğinin Halkbilimsel Açından İncelenmesi”, **I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri II**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, s. 230; Gülsen Balıkcı, “Uşak’ın Bazı Yörelerinde Doğum Âdetleri”, **II. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 236; Elif Teke, **Osmaniye’de Doğumla İlgili İnanç ve Uygulamalar**, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2005, s. 21;

¹² Karaaslan, **a.g.m.**, s. 1439

¹³ Perçemli, **a.g.t.**, s. 16.

¹⁴ Jumabaev, **a.g.t.**, s. 22.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

2.2. Doğum Sonrasında Çocukları Yaşamayan Ailelerin Başvurduğu Çareler

Kıbrıs'ta, çocukları doğum sonrasında yaşamayan ailelerin; çocuğun ağırlığına et fiyatından kan bağı bulunmayan birine satılması, doğum sonrasında yoldan geçen ilk yabancıya tavsiye ettiği bir ismin çocuğa verilmesi, evde kaplumbağa beslenmesi, çocuğa “Yaşar”, “Derviş – Dervişe”, “Dürü – Dürüye” gibi isimlerin verilmesi, çocuğun hocaya götürülüp okutulması ve muska yazdırılması, Mehmet isimli bir kimsenin yaşadığı bir haneden gümüş toplanıp çocuk kız ise küpe erkek ise kemer yaptırılması, yedi çeşmeden getirilen su ile çocuğun yıkanması, kırk farklı haneden toplanan kumaşlarla çocuğa gömlek diktirilmesi, çocuğun sıcak bir fırına sokulup çıkarılması, çocuğun adının değiştirilmesi, çocuğa uzun yaşamış bir kişinin adının verilmesi, çok yaşamış bir kimsenin kefeninin ucundan alınan bir parça kumaş ile yapılan bir muskanın çocuğun beşiğine asılması gibi yollara başvurdukları kaydedilmiştir¹⁵.

Zikredilen bu uygulamaların neredeyse tamamı, doğan çocuğu, ailenin önceki çocuklarını aldığına inanılan kötü ruh veya ruhlara karşı önlemler mahiyetindedir. Uygulamaların ekseriyetinin ailenin çocuklarını aldığına inanılan ve “Cin”, “Peri”, “Şeytan”, “Cazzi Garısı”, “Albastı Garısı”, “Kötülük Perisi”, “Havale”, “Burdan Uzaklar”, “Yanımızdan Iraklar”, “Besmelesizler”, “Obirleri”, “Pahıllar”, “Bindaneliler” ve “Goncoloz” olarak adlandırılan¹⁶ kötü ruh veya ruhları aldatmaya yönelik olduğuna şahit olunmaktadır. Diğerlerinin ise bu ruh veya ruhları korkutmaya yönelik olduğu görülmektedir. Çocuğun satılması, bir yabancı tarafından adlandırılması, farklı hanelerden toplanan kumaşlarla çocuğa giyecek diktirilmesi gibi âdetler, kötü ruh veya ruhları, çocuğun başkasına ait olduğuna inandırmak, dolayısıyla ruh veya ruhlardan onu almamasını sağlamak için uygulanmaktadır. Çocuğun sıcak bir fırına sokulup çıkarılması veya adının değiştirilmesi de ruh veya ruhlardan korkutmayı, dolayısıyla onları aldatmaya yönelik uygulamalardır. Çocuk sıcak fırına sokulup çıkarılarak, kötü ruhlara, çocuğun öldüğüne inandırılmaya çalışılır. Böylece artık onunla ilgilenmeyecekleri umut edilir. Çocuğun adı değiştirilerek ise, ruh, çocuğun başka bir çocuk olduğuna inandırılmaya çalışılır. Evde kaplumbağa beslenmesi, muska yazdırılması, Mehmet isimli birinin evinden alınan gümüşle çocuğa takı yaptırılması gibi uygulamalar ise, kötü ruh veya ruhları korkutmaya yönelik uygulamalar olarak kabul edilebilir. Yedi çeşmeden su getirilmesi veya kırk haneden kumaş toplanması ile yedi ve kırk sayılarının uğurundan faydalanılmaya çalışılmakta, “Yaşar”, “Dürü-Dürüye”, “Derviş-Dervişe” gibi isimlerin veya uzun yaşamış birinin isminin çocuğa verilmesi ile de isminin çocuğa uğurlu gelmesi ya da onu koruması kastedilmektedir.

Zikredilen bu önlemlerin benzerlerinin veya koşullarının Anadolu'da ve Türk dünyasının dört bir köşesinde bulunduğu görülmektedir. Kötü ruhları aldatmaya yönelik uygulamalara, Türkçe konuşan dünyanın farklı köşelerinde, değişik şekillerde rastlanılmaktadır. Yakut Türkleri, aileye musallat olan ölüm ruhunu aldatmak için, çocuğu komşulardan birine satarlar. Urenhay-Tuba Türkleri ise, çocuk doğar doğmaz, onu bir kazanın altına saklarlar ve kazanın içine de *ak eren* isimli ongunu koyup arpa unundan kendi yaptıkları bir bebeğin karnını bıçakla yararlar ve bu bebeği parçalayarak uzak bir yere gömerler. Böylece, kötü ruhu kandırıp onu bebeğin öldüğüne inandırırılar¹⁷. Moğolistan'da yaşayan Kazak Türkleri ise, kötü ruhları aldatmak için, çocukları sağlıklı olan ailelerden çaldıkları elbiseleri, kendi çocuklarına giydirirler veya çocuğu, bütün çocukları sağlıklı olan ailelere verirler. Ayrıca, kötü ruhun çocuğu beğenmemesi için, çocuğun yüzüne is, kurum sürülür ve çocuğa eski paçavralardan dikilmiş elbiseler giydirilir. Kayseri'de meskun Doğu Türkistan menşeli Kazak ve Uygur Türklerinde ise, çocukları doğumdan sonra ölen

¹⁵ Saracoğlu, *Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru*, s. 63 vd.; Mear, *a.g.e.*, s. 53; Saracoğlu, *Dil – Edebiyat ve Folkloruyla...*, s. 24.

¹⁶ Tuncer Bağışkan, “Çocuk Yaşatmayan Kadınlarla İlgili İnançlar ve Sağaltma Uygulamaları”, (Haz. Kani Kanol), *Halkbilimi Sempozyumları II*, K.K.T.C. Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 168.

¹⁷ İnan, *a.g.e.*, s. 174.

aileler, yeni doğan bebeklerine *Turgan, Tursun, Allahberdi, İğemberdi, Turap* gibi isimler verirler¹⁸. Başkurt Türklerinde de, kötü ruhu aldatmak için, çocuk doğduktan sonra ebe onu alıp dışarı çıkarır ve birkaç ev dolaştırdıktan sonra çocuğu ağırlığınca demir karşılığında satar. Böyle çocuklara *Demir, Satıpdı* veya *Satılmış* gibi isimler verilir¹⁹. Kırgız Türklerinin ise, benzer durumlarda, çocuğu doğar doğmaz başka yerde oturan çocuklu bir aileye verdikleri, daha sonra çocuğu o aileden para karşılığı geri aldıkları ve bu çocuklara *Satılmış, Satıbdı* veya *Satkin* gibi isimler verdikleri görülmektedir²⁰. Benzer uygulamaların Anadolu'da da yaygın olduğu görülmektedir. Çocukları yaşamayan ailelerin çocuklara *Duralı, Duran, Dusun, Durdu, Durmuş, Hüdaverdi, Allahverdi, Satılmış, Yaşar*, gibi isimler koyduklarına ve annelerin bir hocaya giderek at, it veya kurt derisine hamaylı yazdırıp çocuğu demir karşılığında sattıklarına şahit olunmaktadır²¹. Bu bağlamda, yani kötü ruhları çocuğu almaktan vazgeçirmeye yönelik olan uygulamalar meyanında, zikredilebilecek bir diğer âdet ise, Türk dünyasının genelinde yaygın olarak uygulanan çocuğa kötü ad verilmesi âdetidir. Böylece, kötü ruhun isme aldanarak çocuğu almaktan vazgeçmesi amaçlanmaktadır. Kuzey Kafkasya'da yaşayan Karaçay-Balkar Türklerinin, almastının çocuğu beğenip almaması için çocuğa *Ayüçük* "ayıcık", *Kara Babuş* "kara ördek", *Küçük* "köpek yavrusu" gibi kötü isimler koydukları kaydedilmektedir²². Bu kötü isim verme âdetine Kazak ve Kırgız Türklerinde de rastlanmaktadır. Bu Türk halklarında, çocukları yaşamayan aileler, çocuklarına, *İtalmas* "(yani melek değil) it bile almaz", *Çoçkabay* "domuz bay", *Kabanbay* "yaban domuzu bay" gibi adlar takarlar²³.

Görülmektedir ki; Kıbrıs Türk toplumunda, çocukları yaşamayan ailelerin başvurduğu çareler veya aldığı önlemler, sadece Anadolu'daki uygulamalarla koşutluk arz etmekle kalmamakta, Orta Asya'dan Sibiryaya kadar pekçok Türk topluluğunda, aynı durumlarda başvurulan yöntemlerle büyük benzerlikler göstermektedir.

2.3. Albastı ile Alakalı İnanışlar

Kıbrıs Türk halk kültüründe, doğumla alakalı inançlar ve âdetler içerisinde, belki de en dikkate şayan olanlar, albastı denilen, loğusalara ve bebeklerine tasallut eden kötü ruh etrafında tezahür edenlerdir. Bu kötü ruh etrafında kendini gösteren inanç ve âdetler, Kıbrıs Türklerinin etnik kökeni açısından, bilhassa ehemmiyet arz etmektedir. Zira Merhum Abdülkadir İnan'ın sözleriyle²⁴ "lohusalara musallat olan bu kötü ruh Çin seddinden Akdeniz kıyılarına, buz denizinden Hind'e kadar yayılmış Türk folklor ve hurafelerinde Al karısı, albastı, albis, almış adlarıyla yer almıştır". Albastı ile ilgili inanış ve uygulamaları, albastının karakteri ve sureti ile ona karşı alınan önlemler olarak ikiye ayırmak mümkün görünmektedir.

2.3.1. Albastının Karakteri ve Görünüşü

Kıbrıs Türkleri, albastıyı, umumiyetle, kırmızı çarşaf giymiş korkunç suratlı kadın; kara çarşaf, beyaz tenli, iriyarı, şişman kadın; uzun boylu, gözleri tepesinde korkunç sesli yaratık olarak tasavvur etmektedirler. *Alkarısı, alanası* veya *alperisi* olarak adlandırdıkları bu kötü ruhun loğusanın üzerine abanıp onu bastıracağına ve bazen ağzına pamuk tıkayarak nefes almasını engellediğine, bazen de loğusanın ciğerini söküp dere kenarında taşlara çarparak ölümüne

¹⁸ Harun Güngör, *Türk Bodun Bilimi Araştırmaları*, Kivılcım Yayınları, Kayseri 1998, s. 272, 357.

¹⁹ İnan, *a.g.e.*, s. 174.

²⁰ Jumabaev, *a.g.t.*, s. 29-30.

²¹ Ali Rıza Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları I*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993, s.69; Tülüce, *a.g.t.*, s. 16.

²² Ufuk Tavkul, *Kafkasya Dağlarında Hayat ve Kültür. Karaçay – Malkar Türklerinde Sosyo-Ekonomik Yapı ve Değişme Üzerine Bir İnceleme*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1993, s. 169.

²³ İnan, *a.g.e.*, s. 174 vd.

²⁴ İnan, *a.g.e.*, s. 169.

sebebiyet verdiği inandırılır. Alkarısının sebep olduğu bu hâle de *albasması* veya *albastı* denilmektedir²⁵. Kıbrıs Türkleri tarafından, alkarısının bazen de ağzı köpek ya da kurt ağzı gibi, dili sivri olduğu hâlde, kimi zaman cin kimi zaman şeytan, köpek, kedi veya loğusanın bir yakınının, bir tanıdığına kılığında gelip loğusanın çocuğunu almak üzere yanına uzandığına inanılmaktadır²⁶.

Kıbrıs Türklerinde, albastının karakteri ve sureti ile var olan bu inanışların Türk dünyasının genelinde mevcut olanlarla büyük koşutluk arz ettiği görülmektedir. Kazak, Kırgız ve Başkurt Türkleri, albastının keçi veya tilki suretine giren sarışın bir kadın olduğuna ve loğusanın ciğerini alıp suya attığına inanmaktadırlar. Kazan Tatar Türkleri tarafından ise, albastının bozkırlarda ve metruk evlerde yaşayan, çeşitli şekillerde görünerek yolcuların yolunu şaşırtan ve uykuda basan kötü bir ruh olduğuna inanılmaktadır. Tuba-Uranhay Türklerinde ise, evlenmeyen bir kızdan türediğine inanılan *albıslar*, kumsal yerlerde ve kayalıklarda bulunurlar ve keçi gibi bağırlırlar. Şaman dualarında, “sarı kız” olarak adlandırılan bu albıslar, kızlara musallat olarak onları hasta ederler. Altay Türkleri de, *almıs* olarak adlandırdıkları bu ruhu, kötülük tanrısı Erlik’in hizmetkârlarından olan kötü bir ruh olarak tasavvur ederler. Özbekler ise, albastının pejmurde kılıklı, dağınık saçlı bir kocakarı olduğuna ve loğusayı yalnız bıraktıkları taktirde onu boğacağına inanırlar. Yakut Türkleri de, insanın ruhunu alıp kaçan *abası* isimli kötü ruhların varlığına inanırlar²⁷. Gagavuzlar da *albastı*, *alkızı* ve *algelini* isimli üç ayrı yaratığın varlığına ve bunların her üçünün de loğusaya zarar verdiği inanırlar²⁸. Karaçay-Balkar Türkleri de, *almastı* isimli kötü ruhun bebeğe zarar verdiği inanırlar²⁹. Azerbaycan’da ise, bu kötü ruh, *hal anası* veya *hal garısı* olarak adlandırılmakta ve bazen sarı, bazen siyah örgülü saçlı büyük dişli ve iri göğüslü bir kadın olduğuna inanılmaktadır. Su kenarlarında ve meşeliklerde yaşadığına inanılan bu hal anasının, doğum anında loğusanın gözüne görünerek onu kendinden geçirdiğine ve o anda ciğeri ile yüreğini çıkararak yakındaki bir çayda veya çeşmede yediğine inanılır. Bu hal anasının ayrıca göğüslerini çocuğun yüzüne kapatarak onu boğduğuna inanılır. Dağıstan Terekemelerinde de inanışlar Azerbaycan’dakinin aynısıdır³⁰. Kaşkay Türkleri de doğum sonrasında anneye zarar veren *al* isimli kötü bir ruhun varlığına inanırlar³¹. Anadolu genelinde de bu ruh için *al*, *albastı*, *alkarısı*, *alanası*, *alkızı*, *cadı karısı*, *goncalas* ve *cangolos* gibi isimler kullanılmakta ve kadın kılıklı korkunç bir yaratık olarak tasavvur edilmektedir. Elinde bir ciğer bulunan dev kadar büyük bir kadın olduğuna inanılan bu ruhun loğusanın ciğerini söküp yediğine inanılır³².

Görüldüğü gibi, albastının görünüşü ve karakteri ile ilgili olarak, Merhum Abdülkadir İnan’ı teyit edecek şekilde, Türkçe konuşan dünyanın bir ucundan bir ucuna, büyük bir koşutluk vardır. Bu ruhun sureti ve karakteri ile ilgili Kıbrıs’ta var olan inanışların, sadece Anadolu’da değil, ta Sibiry’a’da, Orta Asya’da var olan inanışlarla sıkı sıkıya bağlı olduğu görülmektedir.

²⁵ Saracoğlu, *Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru*, s. 60 vd; Bağışkan, *a.g.m.*, s. 169; Saracoğlu, *Dil – Edebiyat ve Folkloruyla...*, s. 20.

²⁶ Oğuz M.Yorgancıoğlu, *Kıbrıs Türk Folkloru Duydum Gördüm Yazdım*, Yayınevi Yok, Magosa 2000, s.196; Mear, *a.g.e.*, s. 42; Bağışkan, *a.g.m.*, s. 169.

²⁷ İnan, *a.g.e.*, s. 169 vd.

²⁸ Harun Güngör, “Gagauz İnanış ve Âdetleri ile İlgili Bazı Notlar”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S: 87 (1994), s. 24.

²⁹ Tavkul, *a.g.e.*, s. 146.

³⁰ Qâdir Qâdirzade, “Doğuma Bağlı Hami Ruhlar, Şâr Quvalar ve Genetik Alagalar” *Atayurttan Anayurda Türk Dünyası*, S: 5 (1994), s. 71.

³¹ Karaaslan, *a.g.m.*, s. 1444-1443.

³² Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları I*, s. 293; Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları II*, s. 218; Erdal Aday, *Afyon ve Yöresi Halkbilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2003, s. 38; Balaban, *a.g.t.*, s. 45-46, 81; Emine Bakır – Halide İnci – Sultan Alan – Şule Gökyıldız – Elif Elmas, “Adana’da Albasması İnanışı ve Geleneksel Uygulamalar”, *Lokman Hekim Journal*, S: 1 (2011), s. 14; Ayşe Duvarcı, “Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar”, *Bilgi*, S: 32 (2005), s. 128.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

2.3.2. Albastıya karşı Alınan Önlemler

Kıbrıs'ta, albastıya karşı tedbir olarak, loğusanın ve yeni doğmuş çocuğun kırk gün kırk gece yalnız bırakılmadığı kaydedilmektedir. Yatağın altına veya başucuna süpürge; yatağın başucuna Kuran, tüfek veya loğusanın eşinin cekedi; loğusa ile çocuğun yastığının altına Enam, kara saplı bıçak, çörek otu veya kömür konulmakta, çocuğun beşiği üzerine bir al bir de sarı tülbent örtülmekte, loğusanın üzerine kırmızı bir kuredale iliştirilmekte veya çuvaldız sokulmakta, loğusa ve çocuk iki kapı arasına yatırılmamaktadır. Ayrıca alkarısına kim iğne veya çuvaldız batırırsa alkarısının onun kölesi olacağına inanılmaktadır³³.

Albastının karakteri ve sureti ile alakalı inanışlarda olduğu gibi, albasmasına karşı alınan önlemlerde de, Kıbrıs'ta Türkler tarafından yapılan uygulamalarla Türk dünyasının geriye kalanı arasında, büyük benzerliklerin olduğu görülmektedir. Kazak Türkleri, loğusayı albastıdan korumak için, ellerine bir çekiç veya herhangi bir demir parçası alıp "demirci geldi" diye bağırarak, albastının tüfek sesinden de korktuğuna inanmakta ve loğusanın yanında kılıç, kama, diken bulundurmaktadırlar. Kırgız ve Altay Türkleri ise, albastıyı korkutmak için havaya tüfek ile ateş ederler³⁴. Karçay-Balkar Türklerinin de bebeği albastıdan korumak için benzer tedbirlere başvurdukları görülmektedir. Bu Türk topluluğunda, bebeği korumak için, etrafına kama, makas gibi demirden mamul eşyalar asılmaktadır³⁵. Gagauzlar ise, loğusayı albastının şerrinden korumak maksadıyla, yastığının altına makas koyup odanın içerisinde süpürge bulundururlar ve odada kırk gün mum yakarlar. Kapının önüne ise akşamları kor hâline gelmiş ateş koyarlar ve loğusaya üç gün su vermezler. Bebekleri korumak için ise, erkek çocukları mavi kundağa, kız çocukları da kırmızı kundağa sararlar³⁶. Azerbaycan'da ise, hal garısının çelikten korktuğuna inanılmakta ve loğusanın yanına çelik eşya konulmaktadır. Doğum anında evin yakınındaki suyun başına gidilip hançer veya kılıçla suya vurulurken hal garısının itaat etmesi istenmekte ve bu sırada da evin çatısına da tüfekte ateş edilmektedir. Ayrıca, hal garısının elbisesine iğne takılırsa, hal garısının takanın kölesi olacağına inanılmaktadır³⁷. Anadolu'da da albastıya karşı alınan tedbirlerle ilgili uygulamaların oldukça benzer olduğu görülmektedir. Anadolu'nun muhtelif yerlerinde albastının demir ve ateşten korktuğuna inanılmakta; loğusa ve bebeği korumak maksadıyla yorgana iğne sokulmakta; yatağa bir kılıç konulmakta; başucuna silah, bıçak, makas, süpürge, orak, maşa, kilit veya anahtar gibi eşyalar bırakılmakta; bazı yörelerde ise süpürge yakılıp külü suya karıştırılarak loğusaya üç yudum içirilmekte veya loğusanın ayağına ve koluna bir zincir baklası takılarak üç gün su içmekten alıkonulmaktadır³⁸.

³³ K.K. 1; K.K. 2; K.K. 3; K.K. 4; K.K. 5; Saracoğlu, *Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru*, s. 60 vd.; Bağışkan, *a.g.m.*, s. 175-176; Yorgancıoğlu, *a.g.e.*, s. 196.

³⁴ İnan, *a.g.e.*, s. 84, 169 vd; Ali Rıza Gönüllü, "Türk Halk İnançlarında Demir Motifi", *Türk Kültürü*, S: 402 (1996), s. 61.

³⁵ Tavkul, *a.g.e.*, s. 146.

³⁶ Harun Güngör, "Gagauz İnanış ve Âdetleri ile İlgili Bazı Notlar", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S: 87 (1994), s. 24; Güngör, *Türk Bodun Bilimi Araştırmaları*, s. 169; Harun Güngör ve Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri'nin Etnik Yapısı, Nüfusu, Dili, Dini, Folkloru Hakkında Bir Araştırma*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1998, s. 103; Perçemli, *a.g.t.*, s. 41, 46-48.

³⁷ Qadirzade, *a.g.m.*, s. 71 vd.

³⁸ Gönüllü, "Türk Halk İnançlarında Demir Motifi", s.61, Şişman, *a.g.m.*, s. 52; Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları I*, s. 293; Yalman (Yalgın), *Cenupta Türkmen Oymakları II*, s. 218; Artun, *a.g.m.*, s. 90; Bakır vd., *a.g.m.*, s. 16-17; Balaban, *a.g.t.*, s. 47; M. Türkan Işık – Mehtap Akçınar – Selim Kadioğlu "Mersin İlinde Gebelik, Doğum ve Loğusalık Dönemlerinde Anneye ve Yenidoğana Yönelik Geleneksel Uygulamalar", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, S:7/1 (2010), s.70-71; Tülüce, *a.g.t.*, s. 38-39; Hatice Yalçın, "Gebelik, Doğum, Lohusalık ve Bebek Bakımına İlişkin Geleneksel Uygulamalar (Karaman Örneği)", *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, S: 55 (2012), s. 25.

3. Sonuç

Sonuç olarak, gerek çocuğu olmayanların başvurdukları çareler olsun, gerek doğum sonrasında çocukları yaşamayan ailelerin başvurdukları çareler olsun, gerekse albastı isimli kötü ruh etrafında tezahür eden inanışlar olsun, Kıbrıs Türkleri tarafından tatbik edilen uygulamaların tamamının Türk dünyasının geriye kalanında uygulananlarla büyük benzerlik arz ettiği görülmektedir.

Çocuğu olmayan anne adaylarının başvurduğu çareler arasında, kutsal addedilen kişilerin mezarlarının ziyareti dikkati çekmektedir. Bu uygulamanın Kırgızlar gibi Müslüman Türk topluluklarında evliya mezarlarının ziyareti şeklinde tezahür ederken, Yakutlar gibi Şamanist Türk topluluklarında, evliya mezarlarının yerini büyük şamanların mezarlarının aldığı görülmektedir. Bu uygulamanın eski Türk atalar kültürünün bir uzantısı olduğu ortadadır. Aynı şekilde, bu durumda Kıbrıs Türkleri tarafından tatbik edilen kutsal bir ağaca bez bağlama uygulamasının da, benzer şekilde hem Müslüman Kazak Türklerinde hem de Şamanist Yakut Türklerinde mevcut olduğuna şahit olunmaktadır. Bu uygulamanın da eski Türk inanç sisteminde yer alan ağaç kültürünün bir tezahürü olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde, çocuğu olmayan anne adaylarının başvurdukları geleneksel tedavi yöntemlerinin de Türk dünyası ile büyük bir koşutluk arz ettiğine şahit olunmaktadır. Genel olarak sıcak tutma ve şifalı olduğuna inanılan bir takım bitkilerle alakalı olan bu tedavi yöntemleri, Gagavuz ve Kaşkay Türkleri gibi Kıbrıs Türkleriyle ortak olarak Oğuz kökenli olan Türk topluluklarından Kırgız Türkleri gibi farklı boylara mensup topluluklara kadar Türk dünyasının değişik şubelerinde müştereken tezahür etmektedir.

Doğum sonrasında çocukları yaşamayan ailelerin başvurdukları çareler arasında da, çocukları aldığına inanılan kötü ruhu kandırmaya yönelik uygulamalar öne çıkmaktadır. Kıbrıs'ta uygulanan çocuğu başkasına satmak, çocuğun başkasının olduğuna veya ölü olduğuna kötü ruhu inandırmaya çalışmak gibi uygulamaların kimi zaman aynen kimi zaman da benzer şekillerde, yine farklı dinlere mensup Türk toplulukları ile ayniyet arz ettiği görülmektedir. Böyle durumlarda Kıbrıs'ta tatbik edilen ve yine Türk dünyasının değişik köşelerindeki âdetlerle koşutluk arz eden bir diğer uygulama ise, çocuğun yaşamasını sağlayacağına inanılan isimlerin çocuğa verilmesi âdetidir.

Kıbrıs'ta albasması da denilen albastı ile ilgili inanışların ve bu kötü ruha karşı alınan tedbirlerin Türk dünyasının geriye kalanı ile koşutluk arz etmesi ise, tamamen tabii bir durumdur. Zira, Merhum Abdülkadir İnan'ın da dediği gibi bu kötü varlık Avrasya menşelidir ve bir Türk kültür varlığıdır. Kıbrıs'taki gerek bu kötü ruhun karakteri ve sureti ile ilgili olan inanışlar, gerekse bu kötü ruha karşı alınan tedbirler, yine Türk dünyasının tamamı ile büyük bir benzerlik sergilemektedir. Bilhassa bu ruha karşı alınan tedbirler arasında demir kültürünün öne çıktığı görülmektedir. Demir veya demirden mamul ürünlerden, bu ruhun korktuğuna Kıbrıs'la beraber bütün Türk dünyasında inanılmaktadır.

Görülmektedir ki; sadece bir Türk hurafesi olan albastı inancının Kıbrıs Türkleri arasında var olması dahi, başlı başına, onların etnik kökeninin ne olduğunu açıklamakta yeterli olmaktadır. Ancak bu inanca ek olarak, doğumla alakalı bütün inanış ve uygulamalar, Kıbrıs Türklerinin kültür köklerini Avrasya'daki Türk varlığına dayandırmaktadır.

4. Kaynak Kişiler

- K.K. 1 – Pembe Baysal, 1941, ilkokul, Gaziveren
- K.K. 2 – Solmaz Topal, 1951, ilkokul, Lefke
- K.K. 3 – Nur Ziba, 1951, ilkokul, Lefke
- K.K. 4 – Nazenin Çağlar, 1930, ilkokul, Lefke,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

K.K. 5 – Bu kaynak kişi isminin verilmesini istememektedir³⁹, 1949, ilkokul, Girne

5. KAYNAKÇA

- ABDURRAZAK Gökçe Yükselen, *The Tense, Aspect Mood – Modality System of the Turkish Spoken in Cyprus: A Socio-linguistic Perspective*, School of Oriental and African Studies, University of London, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Londra 2012.
- ACIPAYAMLI Orhan, *Türkiyede Doğumla İlgili Adetler ve İnanmaların Etnolojik Etütü*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1974.
- ADAY Erdal, *Afyon ve Yöresi Halkbilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2003.
- ALTUN Işıl, “Kocaeli’de Türbelerle İlgili İnanış ve Uygulamalara Örnek: “Sultan Baba””, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S: 37 (2008), s. 173-185.
- ARTUN Erman, “Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm”, Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, S: 9-10 (1998), s. 85-107.
- BAĞIŞKAN Tuncer, “Çocuk Yaşatmayan Kadınlarla İlgili İnançlar ve Sağaltma Uygulamaları”, (Haz. Kani Kanol), Halkbilimi Sempozyumları II, K.K.T.C. Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 165-188.
- BAKIR Emine – İNCİ Halide – ALAN Sultan – GÖKYILDIZ Şule – ELMAS Elif, “Adana’da Albasması İnanışı ve Geleneksel Uygulamalar”, Lokman Hekim Journal, S: 1 (2011), s. 13-18.
- BALABAN Tuğrul, *Sandıklı Halk İnanıları ve Uygulamaları*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2003.
- BALIKÇI Gülsen, “Uşak’ın Bazı Yörelerinde Doğum Adetleri”, II. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 221-251.
- BAŞAR Zeki, *Erzurum’da Tıbbî ve Mistik Folklor Araştırmaları*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara 1972.
- BORATAV Pertev Naili, *100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar , Töre ve Törenler Oyunlar)*, 2. baskı, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1984.
- BUHARALI Eşref, “Kıbrıs’ta İlk Türkler veya Kıbrıs’ın Memluk Hakimiyetine Girişi”, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S: 95 (1995), s. 82-120.
- DUVARCI Ayşe, “Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar”, Bilig, S: 32 (2005), s. 125-144.
- GÖNÜLLÜ Ali Rıza, “Alanya Halk İnançlarında Ağaç Motifi”, Türk Dünyası Tarih Dergisi, S: 91 (1994), s. 59-61.
- GÖNÜLLÜ Ali Rıza, “Türk Halk İnançlarında Demir Motifi”, Türk Kültürü, S: 402 (1996), s. 634-640.

³⁹ 1949 Limasol doğumlu olan kaynak kişimiz, halen Girne’de meskun olup ömrünü ebelik yaparak geçirmiştir. Özel sebeplerden adının yayınlanmasını istememiştir.

- GÜNGÖR Harun, “Gagauz İnanış ve Âdetleri ile İlgili Bazı Notlar”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S: 87 (1994), s. 21-26.
- GÜNGÖR Harun, *Türk Bodun Bilimi Araştırmaları*, Kıvılcım Yayınları, Kayseri 1998.
- GÜNGÖR Harun ve ARGUNŞAH Mustafa, *Gagauz Türkleri'nin Etnik Yapısı, Nüfusu, Dili, Dini, Folkloru Hakkında Bir Araştırma*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1998.
- HALAÇOĞLU Yusuf, “Osmanlı Döneminde Kıbrıs'ta İskan Politikası”, (Haz. Ali Ahmetbeyoğlu ve Erhan Afyoncu), *Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi*, Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 39-46.
- HALAÇOĞLU Yusuf, XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara 2006.
- IŞIK M. Türkan – AKÇINAR Mehtap – KADIOĞLU Selim, “Mersin İlinde Gebelik, Doğum ve Loğusalık Dönemlerinde Anne ve Yenidoğana Yönelik Geleneksel Uygulamalar”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, S:7/1 (2010), s. 63-84.
- İNAN Abdülkadir, *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- JUMABAEV Maksat, *Kırgız Gelenek ve İnanışlarında Dini Ritüeller*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
- KANOL Kani (Haz.), *Halkbilimi Sempozyumları II*, K.K.T.C. Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997
- KARAASLAN Mehmet, “Kaşkay Türklerinde Doğum Çevresinde Gelişen İnanç ve Pratikler”, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S: 6/3 (2011), s. 1435-1448.
- MEAR Hülya, *Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölümle İlgili Âdet ve İnanışlar*, K.K.T.C. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.
- PERÇEMLİ Valentina, *Gagauz Türklerinde Doğum, Ölüm ve Evlenme Âdetleri*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2011.
- QÄDİRZADE Qädir, “Doğuma Bağlı Hami Ruhlar, Şar Quvalar ve Genetik Alagalar”. *Atayurttan Anayurda Türk Dünyası*, S: 5 (1994), s. 71.
- SARACOĞLU Erdoğan, *Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru – Bildiriler -*, K.K.T.C. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa 1989.
- SARACOĞLU Erdoğan, *Dil – Edebiyat ve Folkloruyla Kıbrıs Türk Kültürü*, Kıbrıs Türk Yazarlar Birliği, Lefkoşa 2013.
- SEVİNDİK Hüseyin, “Akçaören ve Yeşilöz (Nevşehir) Köylerindeki Doğum Geleneğinin Halkbilimsel Açından İncelenmesi”, I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, s. 230.
- ŞİŞMAN Bekir, “İslamiyet Öncesi Türk İnanç ve Ritüellerinin Samsun Yöresindeki İzleri”, *Türk Kültürü*, S: 401 (1996), s. 563-574.
- TEKE Elif, *Osmaniye'de Doğumla İlgili İnanç ve Uygulamalar*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2005.
- TAVKUL Ufuk, *Kafkasya Dağlılarında Hayat ve Kültür. Karaçay – Malkar Türklerinde Sosyo-Ekonomik Yapı ve Değişme Üzerine Bir İnceleme*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1993.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

- TOPDEMİR KOÇYIĞIT Oya, “İnfertilite ve Sosyo-Kültürel Etkileri”, İnsanbilim Dergisi, S: 1 (2012), s. 27-38.
- TURAN Osman, “Orta Çağlarda Türkiye Kıbrıs Münasebetleri”, Türk Tarih Kurumu Belleten, S: 27/110 (1964), s. 209-227.
- TÜLÜCE Lütfüye, Osmaniye İli Merkez İlçeye Bağlı Köy ve Mahallelerde Halk Kültürü Araştırması, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana 2009.
- TÜRKAY Cevdet, Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu’nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar, İşaret Yayınları, İstanbul 2001.
- YALÇIN Hatice, “Gebelik, Doğum, Lohusalık ve Bebek Bakımına İlişkin Geleneksel Uygulamalar (Karaman Örneği)”, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, S: 55 (2012), s. 19-31.
- YALMAN (YALGIN) Ali Rıza, Cenupta Türkmen Oymakları I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.
- YALMAN (YALGIN) Ali Rıza, Cenupta Türkmen Oymakları II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.
- YORGANCIOĞLU Oğuz M., Kıbrıs Türk Folkloru Duydum Gördüm Yazdım, Yayınevi Yok, Magosa 2000.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

